

Monahia Elena Simionovici, *Sfânta Mănăstire Voroneț*, [ediția a III-a, revăzută și adăugită], Editura Thausib, Sibiu, 2001, 152 p. + ilustrații

O editură sibiană ne pune la dispoziție o carte de suflet, mai puțin obișnuită, altceva decât o monografie. Noua apariție editorială (aflată acum la a treia ediție; primele două au văzut lumina tiparului într-o tipografie din Câmpulung Moldovenesc, în anii 1996 și 1998) ne prezintă explicațiile pe care monahia Elena Simionovici, ghidul Mănăstirii Voroneț, le oferă vizitatorilor, de ceva timp încoace. Nu sunt simple explicații, ci adevărate incursiuni în istoria ortodoxismului și a artelor plastice din România, “cuvinte ziditoare de suflete”, cum le numește însăși autoarea; de altfel și subtitlul volumului este edificator: *Vatră de istorie românească și de spiritualitate ortodoxă*. Fără îndoială, prezentările maicii ghid mai conțin “căldura și puterea de convingere a trăitorului direct în

contact cu frumusețea Sfintei Scripturi ilustrate aici” după cum bine subliniază în *Cuvânt înainte* (p. 3) maica stavroforă Irina Pântescu, stareța Mănăstirii Voroneț, cu a cărei blagoslovenie s-a și tipărit această carte.

În cel de-al doilea cuvânt de introducere *Voronețul și icoanele lui* (pp. 5-7), distinsa profesoară a Universității din Iași, Elvira Sorohan, afirmă că este pentru prima oară când despre Voroneț se scrie “întra muros”, de “un ghid învățat și inspirat care nu descrie, ci interpretează sensurile biblice și parabiblice ale desfășuratorilor picturi murale ale Voronețului”.

Lucrarea este structurată în două părți. În *Partea I. Întemeiere, stil, viață monahală* (pp. 10-35), autoarea ne oferă informații concise în legătură cu: înălțarea bisericii de către Ștefan cel Mare, într-un timp record (mai-septembrie, 1488), daniile mănăstirii, stilul original al construcției, lespezile de mormânt (aici fiind înmormântați, între alți binefăcători, Daniil Sihastrul și mitropolitul Grigorie Roșca). Viața monahală mai de demult, de la Voroneț și de prin împrejurimi, ne este reflectată în viețile și faptele unor monahi cu aleasă viață duhovnicească, precum Daniil Sihastrul și unii din ucenicii săi: ieroshimonahii Misail și Efrem, Ioan Monahul (preluate, în principal, din Ioanichie Bălan, *Patericul românesc*, 1986).

Fără a beneficia de un titlu special, ne este reconstituită și viața culturală din cadrul mănăstirii, la început, sub oblăduirea mitropolitului Grigorie Roșca. Întrucât în deceniile din urmă au fost identificate și publicate noi manuscrise ce-și au originea la Voroneț, din fericire, acest capitol va putea fi îmbogățit în viitor.

Expropriată și desființată, în anul 1783, în condițiile istorice binecunoscute, de către Imperiul habsburgic, Mănăstirea Voroneț a continuat să supraviețuiască doar ca biserică parohială. Își reia viața monahală în anul 1991, de data aceasta ca mănăstire de maici, noua obște de călugărițe având-o în frunte pe înțeleapta și vrednica maică stareță Irina Pântescu. Anii de început au fost grei, dar realizările n-au întârziat să apară: casa cu chilii pentru cele 20 de viețuitoare, Paraclisul și alte construcții folositoare.

Partea a II-a poartă titlul sugestiv: *Icoanele Voronețului – ferestre spre cer* (pp. 36-138). Monahia Elena interpretează și comentează, pe înțelesul tuturor, scenele (icoanele) de referință pentru pictura Voronețului, dă viață cuvintelor exprimate de icoane, căci icoanele “sunt un fel de carte pentru toată lumea...” scria Sf. Ioan Damaschin (p. 42, nota 31), ele poartă în sine cuvântul Evangheliei. În căutarea celor mai potrivite argumente, se fac dese trimeri la Biblie și alte cărți folosite de Biserica Ortodoxă, la sfinții părinți și marii exegeți, la cunoscuți critici de artă români și străini. Astfel, spusele monahiei Elena văd lumina tiparului în această ordine, începând cu fațada de sud: *Sfântul mare mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință* (patronul mănăstirii și ocrotitorul întregii Moldove este prezent în mai multe ipostaze; cunoscuta scenă a Sfântului omorând balaurul fiind plasată, nu întâmplător, sub scena martiriului Sf. Ioan cel Nou de la Suceava și în același rând cu Daniil Sihastrul și cetatea Sucevei primind moaștele Sf. Ioan), *Deisis* (deasupra ușii de la intrare în mănăstire; de o parte și de alta a Mântuitorului Iisus Hristos sunt pictați Maica Domnului, simbolizând “taina Noului Testament” și Sf. Ioan Botezătorul “smerenia Vechiului Testament”), *Sfântul Cuvios Daniil Sihastrul* (ocrotitorul mănăstirii și al întregii Moldove, zugrăvit în stânga intrării, ca un sfânt, cu aureolă, alături de mitropolitul Grigorie Roșca, în vecinătatea Sf. Gheorghe și Sf. Ioan cel Nou de la Suceava), *Acatistul Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava* (deasupra intrării, în unsprezece scene, ne prezintă martiriul Sf. Ioan cel Nou și aducerea moaștelor sale de la Suceava), *Acatistul Sfântului Ierarh Nicolae* (pictura de pe fațada de sud, foarte bine conservată, începe cu șaptesprezece scene ce ne redau cronologic viața și faptele Sfântului), *Arborele lui Iesei* sau genealogia lui Iisus Hristos (cu peste o sută de personaje; la baza ansamblului, în centru, ne apare Iesei, tatăl regelui David, din care se înalță tulpina și ramurile arborelui. De o parte și de alta, ne rețin atenția profeții mesianici “cu pergamentele albe strălucind ca niște seceri de lumină” și marii filosofi ai antichității “regi ai gândirii”). Registru după registru, maica Elena descifrează semnificația

fiecărui personaj și ornament vegetal, fiecărei scene sau culori, odată cu evidențierea diferențelor ce există între ansamblul de la Voroneț și cel de la celelalte biserici, cu pictură exterioară), *Dreptul Simeon, purtătorul de Dumnezeu* (din fruntea sfinților ce se îndreaptă în direcția Mântuitorului), *Ierarhia cerească și pământească* (ultimele icoane de pe fațada de sud, reprezentând îngerii și serafimii, precum și sfinții pământenii, ce înaintează spre tronul Mântuitorului, autoarei, îi atrag atenția: Sf. Onufrie cel Mare, eremit din Egipt și Sfinții 40 de mucenici din cetatea Sevastia Armeniei), *Fațada de răsărit* (se continuă prezentarea personajelor ce-și încheie călătoria spre Iisus Hristos, la a doua venire, între icoanele ce-au rezistat timpului se prezintă mai detaliat: Maica Domnului pe tron, Sfântul potir, Profetul Isaia), *Judecata de Apoi* (scena reprezentativă pentru Voroneț, pe întreaga fațadă de vest, pentru care Mănăstirea mai este numită “Capela Sixtină a Orientului” (p. 87, nota 54). Semnificația personajelor, a simbolurilor din cele cinci registre este explicată pe îndelete, cu har și coerență, pentru mulți înfricoșătoare, ea “cheamă sufletul să ia aminte, să judece faptele, să se întrebe ce merinde și-a agonisit pentru veșnicie”. Cobza moldovenească, lavițele, ștergarele, buciumele, pânzarul și alte elemente autohtone dovedesc și ele că zugravii erau de-ai locului), *Fațada de nord* (expusă intemperiilor, mai păstrează urme din: Geneză, Acatistul Bunei Vestiri, Viața Sf. Antonie cel Mare, Vămile văzduhului), *Pictura pridvorului* (reprezintă sfinții din calendarul creștin ortodox, începând cu luna septembrie; între numeroasele icoane mai de preț, asupra căreia se îndreaptă privirile vizitatorilor sunt: Intrarea Maicii Domnului în biserică, Sfânta mare muceniță Irina, Sf. prooroc Ilie Tezvitianul, Înălțarea Sfintei Cruci), *Pronaosul* (a cărui pictură pare să nu se ridice la nivelul celei exterioare sau celei din naos; atrag atenția icoanele Sf. Arsenie și Antonie, Maica Domnului cu pruncul – Oranta – din cupolă, Sf. Maria Egipteanca), *Naosul* (pictat în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, scenele sunt mai sobre, lipsite de decorații; reprezentative sunt: icoana Maicii Domnului, Tabloul votiv, Ciclul patimilor, Intrarea în Ierusalim, Învierea lui Lazăr, Sfinții militari, Iisus Hristos Pantocrator, în cupolă).

În paragraful următor, *Cu vrednicie și cu dreptate...* (p. 139-144), autoarea reconstituie una din zilele obișnuite de vară din viața sa de ghid, când la mănăstire poposesc tot felul de grupuri, ortodocși și neortodocși, mai de aproape sau mai de departe. Experiențele trăite se pot constitui în adevărate lecții nebănuite pentru începători, căci monahiei Elena nu-i este indiferent ce spune despre mănăstire, în funcție de cerințele grupului, nici cum se receptează spusele ei, iar să-i mulțumești pe toți nu-i un lucru ușor.

În sfârșit, în *Epilog* (pp. 145-148), autoarea ne dezvăluie cele două dorințe care au determinat-o să scrie această carte: dorința vizitatorilor, deseori exprimată, de a avea acasă o carte cu explicațiile auzite la Voroneț; apoi din dorința de a răspunde, cum a putut mai bine, unor vizitatori, români și străini, de altă credință, pentru care Voronețul nu este decât un monument unic de artă.

Putem aprecia că noua carte completează, în mod fericit, bibliografia Mănăstirii Voroneț; parcurgându-i filele, cititorul va putea descifra cu mai multă ușurință sensurile icoanelor ce-o împodobesc și va înțelege mai bine rostul obștilor de pe lângă vechile noastre locașuri de cult. Remarcăm, de asemenea, frumusețea reproducerilor, în mare parte reprezentând imagini din pictura recent restaurată; restaurarea picturii interioare, inclusiv a catapetesmei, constituind una din izbânzile prezente ale obștii mănăstirii.

Olimpia Mitric